

Richard
Rohr
Na prahu
proměny

DENNÍ
MEDITACE
PRO MUŽE

**RICHARD
ROHR
NA PRAHU
PROMĚNY**

Richard Rohr Na prahu proměny

DENNÍ
MEDITACE
PRO MUŽE

Uspořádali
Joe Durepos
a Tom McGrath

Vyšehrad

*Věnováno Stephenu J. Pichovi,
jehož neúnavná práce a vášnivá vize
rozšířily naši práci s muži do devíti zemí
a třinácti regionů Severní Ameriky.*

Z anglického originálu
On the Threshold of Transformation:
Daily Meditations for Men,
vydaného nakladatelstvím Loyola Press
a Jesuit Ministry v Chicagu roku 2010,
přeložil Pavel Černovský
Typografie Vladimír Verner
Odpovědný redaktor Martin Žemla
E-knihu vydalo nakladatelství Vyšehrad, spol. s r. o.,
v Praze roku 2017 jako svou 1602. publikaci
Vydání v elektronickém formátu první
(podle prvního vydání v tištěné podobě)
Doporučená cena E-knihy 180 Kč

Nakladatelství Vyšehrad, spol. s r. o.
Praha 3, Víta Nejedlého 15
e-mail: info@ivysehrad.cz
www.ivysehrad.cz

Copyright © Richard Rohr, 2010
Translation © Pavel Černovský, 2017

ISBN 978-80-7429-585-0

Tištěnou knihu si můžete zakoupit na www.ivysehrad.cz

Obsah

Pár slov ke čtenáři	9
Ezauovi synové: muži dnešní doby, muži všech dob	13
Č Á S T 1	21
Mužská cesta – příroda, mytologie a širší příběh	
Č Á S T 2	71
Muž v kultuře a společnosti – Bůh, moc a hanba	
Č Á S T 3	149
Duševní práce pro muže – zloba, stín, iniciace a cesta sestupu	
Č Á S T 4	251
Paradox proměny – změna, utrpení a svoboda	
Č Á S T 5	323
Mužské archetypy a integrovaný muž – král, bojovník, kouzelník, milovník	
O autorovi	399

Pár slov ke čtenáři

Před téměř dvěma lety jsem se obrátil na Richarda Rohra s nápadem vydat knihu o mužské spiritualitě, která by slučovala moudrost z celého jeho díla. Můj návrh zněl, abychom prohledali všechny jeho audionahrávky, knihy, zápisy z přednášek, neuveřejněné materiály a denní modlitby ze stránek Centra pro akci a kontemplaci – zkrátka všechno, co se dotklo tématu cesty mužské duše.

Richarda to zaujalo a vybídl mě, abych se pustil do práce. Určité zkušenosti s vybíráním a kompilováním moudrosti duchovních učitelů jsem už měl z minulosti. Tento projekt však vycházel z intenzivní osobní touhy hlouběji porozumět transformativní Richardově práci, která mi už tolik let mění život, a podělit se o svoje zkušenosti.

V polovině devadesátých let ztratilo to, co označujeme za moderní mužské hnutí, dosavadní energii a přešlo do podzemí. Richard Rohr nenápadně přinesl model mužské spirituality, který byl teologicky solidní a psychologicky promyšlený. Spojil velkou křesťanskou duchovní tradici s hlubokými vhledy z oblasti psychologie, mytologie a antropologie. Pak začal organizovat „Mužské přechodové rituály“, které nabízely proměňující zkušenost mužům všeho věku. Tento iniciační proces je založený na desetiletích Richardova studia a staletích lidské moudrosti.

Záhy potom, co jsem se pustil do tohoto projektu, se na mě snesla série nehod, které by příliš pokoušely vaši důvěru, kdybych je měl všechny vyjmenovat. Jeden kamarád

mi navrhl, abych si změnil jméno z Joe na Job. Zasmál jsem se, ale on to nemyslel jako vtip.

A tak jsem tuto knihu při práci na ní současně prožíval. Mohu vás ujistit, že jde o materiál, který byl otestován v praxi. Moudrost, kterou najdete na následujících stránkách, jsem použil k tomu, abych prošel nejnáročnějším obdobím svého života. Nemohu říct, že by bylo dobré, že mě a mou rodinu postihla kalamita, mohu ale říct, že dobré bylo to, co z ní vzešlo.

Viděl jsem už, jak Richardova práce pomohla mnoha mužům. Sám jsem také při práci na této knize okusil na vlastní kůži Richardův dar moudrosti, která dovede proměnit bolest a tragédii v požehnání. Víím jistě, že v této knize najdete mnoho věcí, které vám pomohou na vaší cestě. Měl bych vás však varovat – nejde o denní modlitby. Jde spíš od „denní konfrontace“. Není to kniha inspirativní – přinejmenším ne v nějakém sentimentálním smyslu. Je pravdivá a odvážná, a vybízí nás, abychom byli taky takovými.

Richard muže nabádá, aby se změnili, a říká nám, že změna je těžká, že zahrnuje utrpení a že práce, kterou změna vyžaduje, je náročná a namáhavá. Nemyslete si však, že mužská cesta je jenom bídná dřina. V mnohém, co tu Richard říká, se ozývá laskavý, povzbudivý duch. Zní tu, jelikož Richard ví, že na druhé straně utrpení se nachází celost a plodnost. A navíc, Richard nás nepovzbuzuje z lavičky. Je hned za zatáčkou, prozkoumává terén, vyzývá nás, abychom ho následovali.

Richard mužům ukazuje, jak mohou nevyhnutelné rány života přijmout, ne se kvůli nim vztekat. Když své utrpení přeneseme do posvátného prostoru, můžeme ho posvětit. Richard nás učí, jak se podívat do svého stínu a jak se toho, co tam uvidíme, neleknot, ale spíš se s tím, co tam

nejdeme, spřátelit a jak to respektovat. Žádá nás, abychom svou bolest nepřenášeli na druhé ani ji sami druhým nepůsobovali, ale abychom jí naslouchali a učili se od ní.

Richard nabízí všeobjímající vizi. Na cestě muže má všechno své místo. Naše nezdary, zlomená srdce, porážky i vítězství; naše rány, sny i vášně; naše konce i začátky – to vše má své místo v našem příběhu a v naší proměně ze stínových mužů v muže skutečné. Všechno má svůj význam a všechno má své místo.

Tato kniha je pozvánkou a průvodcem. Doopravdy pomáhá. Vím to. Ponořte se do ní, a sami uvidíte.

S požehnáním na vaši cestu

Joe Durepos

Woodridge, Illinois

duben 2010

Ezauovi synové: muži dnešní doby, muži všech dob

Pomalu si zvykáme, že jako součást mediálního zpravodajství slýcháme i zprávy o mužích, kteří zavraždí své spolupracovníky, děti nebo i celou rodinu. Připadá nám to přirozeně ohavné a v duchu usoudíme, že muž, který něco takového spáchal, musel být buď opilý, zfetovaný, nebo psychicky nemocný, a mnohdy je to také pravda. Ještě častěji se však pravá „příčina“ bude nejspíš nacházet v hlubších vrstvách, než jaké představují tyto na první pohled patrné závislosti či choroby.

Žádné přesné statistiky sice nemám, domnívám se však, že četnost těchto zločinů narůstá od doby nedávné ekonomické recese – kdy lidé přicházejí o práci a doléhá na ně strach s tím spojený. Jen na tyto faktory bych však vinu za takové jednání svalovat nechťel. Pokusím se proto nastínit několik dalších faktorů, které působí v hlubších vrstvách. „V ohrožení“ – a možná dokonce ve vážném ohrožení – se dnes ocitají muži jako společenská třída.

Zřetelně je to patrné u vojáků vracejících se z Iráku a Afghánistánu. Když jsem loni organizoval duchovní obnovu pro vojenské kaplany, viděl jsem, že mnoho z těchto mužů a žen trpí post-traumatickou stresovou poruchou. Mnoho mladých mužů vstupuje do armády, jak tvrdí Edward Tick ve své slavné knize *War and the Soul* (Válka a duše), protože hledají nějaký druh iniciace. Čeká je však jen obrovská deziluze.

Po dvaceti letech práce s muži, pro které organizuji pobyty v ústraní a přechodové rituály, poskytuji jim duchovní

vedení a pracuji s nimi i ve vězení, jsem dospěl ke smutnému poznání, že typický západní muž má silný pocit, že je v pasti. Je uvězněný ve svém nitru, a přitom nemá téměř žádný hluboce smysluplný vnitřní svět, který by nabízel možnost uzdravení a poskytoval vedení. Z historického hlediska se jedná o situaci, kterou spiritualita nazývá „ztrátou duše“. Ztráta duše v budoucnosti či po smrti nenastává, pokud k ní nejprve nedorazí už zde.

Po staletí muže nabádáme a odměnami motivujeme, aby žili „vnější“ život založený na podávání výkonů, často popisovaných v kategoriích „vítězství, nebo prohra“. Stačí si poslechnout, jak mluví malí kluci – i ti už tento pohled za společného povzbuzování tatínka i maminky absorbovali. Primárním „mýtem“ většiny mužů, jehož optikou pohlíží na veškerou skutečnost, je svět sportu, videoher, soutěží a reality show typu „Amerika má talent“, svět, ve kterém jde o to „se ukázat“. Ať mi někdo zkusí dokázat, že přeháním.

Tento světonázor nezná žádné mezistupně, ale jen vítěze a poražené, a pro ty, které označí za poražené – nebo se za takové označí oni sami –, v něm existuje jen malá naděje na růst či vykoupení. V intencích gigantického systému odměn a trestů je na Západě prezentováno dokonce i evangelium – což, jak soudím, dává smysl kněžství, které je převážně mužské. Takto my zkrátka s oblibou strukturuje realitu. O uzdravování, růstu či vnitřním duchovním vývoji mluvíme málo a málo o ně i pečujeme. Jako první slyším často od tvrdých chlapů otázku: „Nač bych já potřeboval uzdravovat?“ Už to slovo zní mnoha mužům divně. Evokuje jim změkčilost a nesamostatnost – a právě v tomto odmítnutí spočívá zaručený návod, jak si vypěstovat obrovský stínový svět a nevědomé naprogramování, které tahá za nitky. Lze pak všechny ty ustavičné skandály

v politice, na Wall Street i v církvích skutečně považovat za takové překvapení?

Jako „stínový svět“ označuji jednoduše všechny aspekty našich vzpomínek a prožitých bolestí, které zůstávají skryté v nevědomí, ten typ věcí, kterým nejsme právě v tuto chvíli připraveni čelit. Tyto pocity, motivace, strachy a tlaky na nás mají velký vliv, my je však nemáme vědomě pod kontrolou, a proto obvykle napáchají víc zla než užitku. Cílem duchovního uzdravování není nic jiného než přivést tyto záležitosti do vědomí, což sice často vyvolává nemalou bolest, ale také to přináší hlubokou útěchu.

Jednou jsem skupině katolických mužů předložil myšlenku, že evangelium nastavuje vztah mezi lidstvem a Bohem tak, aby z něj všichni vyšli jako vítězové. Na konci ke mně přistoupil jeden očividně úspěšný muž a řekl: „Ale otče, to by přece nebylo vůbec zajímavé!“ Ten muž by přišel o veškerou motivaci, pokud by nemohl svůj život zasadit do rámce soupeření a rozdělování na vítěze a poražené. Nepřekvapí, že sám sebe viděl jako ztělesnění vyvoleného a vítěze: byl to zdravý, bílý, heterosexuální Američan, římský katolík a pravděpodobně republikán. Žádný div, že tohle řekl Ježíš člověku, který nepatřil k vyvoleným: „Takovou víru jsem nenašel ani v Izraeli.“

Zkuste jakékoliv typické ženě z téměř jakéhokoliv etnika, ať už vzdělané, či nevzdělané předložit následující plán: „Nebudeš mít žádné blízké přátele ani důvěrníky; vyvaruješ se všech projevů potřebnosti, slabosti i něžné intimity; jiné ženy se nebudeš dotýkat, pokud k tomu nebude existovat nějaký pádný důvod; nesmíš brečet; nedoporučuje se ti důvěřovat svému vnitřnímu vedení, ale jen vnějším autoritám a ‚velkým‘ lidem; a budeš sebe sama posuzovat podle rolí, titulů, auta, domu, peněz a úspěchů. Ostatní buď patří ke tvému kmeni, nebo znamenají konkurenční

hrozbu – či jsou absolutně nezajímaví!“ A pak jí povězte: „Právě tak se skoro pořád cítí muž.“ Mužství může snadno představovat velice osamělý a sebezničující svět.

Na takový plán by přistoupilo jen hodně málo žen. Když feminismus i sociální inženýři tvrdí, že typický muž má ve většině společností mnohem více možností a šancí k vzestupu, mají pravdu. Zřídka ale dodávají, že mluví hlavně o vnějších možnostech. Po čtyřiceti letech duchovní práce s mnoha skupinami na různých úrovních jsem přesvědčený, že vnitřních možností mají ženy mnohem více a jejich vnitřní život je bohatší – byť neurotický je srovnatelně. Mužům se nabízí více vnějších možností, ženám vnitřních. Taková je norma.

Když chtějí ženy popisovat své vnitřní stavy a pocity nebo mluvit o tom, co skutečně chtějí a potřebují, mají k tomu mnohonásobně bohatší slovník než muži. Většinou mají také mnohem jemněji nuancovaný emocionální život a v oblasti vztahů jsou obecně schopnější než muži. To jsem si ověřil vlastním typem výzkumu: v obchodech, na ulici i na procházce přírodou je u žen třikrát pravděpodobnější než u mužů, že pozdraví, řeknou „pardon“, „omlouvám se“, „díky“ či i jen popřejí „dobrý den“. Spousta mužů neřekne „s dovolením“ ani ve chvíli, kdy se ženou vpřed a vy jim uskakujete z cesty – nejspíš je to jakási zpomalená verze silničního šílenství. Třeba mi to tak připadá proto, že jsem sám muž, a pravidla by vypadala jinak, kdybych byl žena. Buď jak buď, kladu si otázku, nakolik je typický Američan schopen vztahů – ba nakolik o ně vůbec má zájem.

Jaké jiné jednání bychom však mohli očekávat od muže, který neumí identifikovat – a o to méně sdílet – svůj smutek, vztek či bezedný žal – často vyvolaný tím, co miloval a co ztratil, nebo světem, o němž kdysi dávno snil, že nastane? K nejpřekvapivějším, ale nejpoučnějším objevům patnácti

let vedení mužských iniciačních rituálů (viz stránky www.malespirituality.org) patří zjištění, že velká část mužské zlosti je ve skutečnosti mužský smutek. Oni sami to často nedovedou poznat a hodně si jich pravděpodobně připadá jako „rozhněvaní muži“. Často jde o muže velice smutné, kteří však postrádají jakýkoliv diferencovaný svět pocitů, nemají adekvátní slovník, mužské přátele, se kterými by se mohli cítit jistě, a nemají vnitřní prostor ani vnější podmínky, které by jim umožňovaly tuto pocitovou hlubinu otevřít – a to ani v kostelech, ani u svých partnerek a partnerů.

Vím, že vstupuji na posvátnou půdu, ale přesto to řeknu: církve často dostatečně nepodporují vnitřní život. Nahrazují vnitřní cesty k Bohu dogmatickými a morálními systémy a pocitem přináležitosti. To pak oslabuje i vnější jednání. Tento postoj jsem ochoten hájit před nejvyššími představiteli katolické hierarchie, protestanského výkladu Písma i fundamentalistické rozumářské gymnastiky.

Pravý důvod, proč vůbec existují tyto vnější hierarchie, zjednodušující a dualistické výklady Písma a racionalistický fundamentalismus, spočívá především v mužské neochotě cítit, trpět, prohrávat a postavit sám sebe třeba i jen s tou nejzákladnější empatií do pozice outsidera. Je to samozřejmě právě to postavení, v němž se ocitl a trpěl Ježíš, a „podstoupil i smrt, a to smrt na kříži“ (Fp 2,8)!

Co se tedy dá udělat pro muže, manžele, otce, syny a bratry? V první řadě je důležité si uvědomit, že tento problém znalo mnoho různých kultur z celého světa v celých dějinách. Chápaly, že muži nevejdou do svého nitra, dokud a pokud nebudou muset – a to už je často příliš pozdě. Mužům ve věku zhruba mezi třinácti a sedmnácti lety proto tyto kultury garantovaly a strukturovaly určitou vnitřní cestu. Tomu se říkalo iniciace. Je dokonce pravděpodobné,

že iniciace ve většině případů nezafungovala, přesto si tyto kultury uvědomovaly, že jde o proces, který je nezbytný k sociálnímu přežití kmene. Účinek iniciace zapůsobil na určitý počet mužů dostačující k zajištění existence stařešinství: existence moudrých mužů, kteří překročili hranice ega, ovládání a moci a vstoupili do druhé poloviny oblasti života mužů s nedualistickým myšlením, které nazýváme moudrost.

K iniciaci se ve většině kultur používala dvojí metoda: dlouhá samota a mlčení, nebo ritualizované posvátné utrpení. Takový byl tavicí kotlík mužů. Spousta kultur z různých oblastí a dob dospěla k témuž nevyhnutelnému závěru: jiný způsob neexistuje.

Pokud naše církve neobjeví způsob, jak muže učit vnitřnímu životu – místo dogmatických a morálních systémů a místo pocitu přináležitosti, což všechno dovede olympiáda mnohem lépe! – a jak potvrzovat jeho smysl, povzbuzovat ho a strukturovat, pak si nejsem jistý, jaký důvod by další pokračování existence církví mělo mít. Celou polovinu lidstva necháváme na holičkách, což znamená, že zrazujeme i tu druhou polovinu. Organizované náboženství neplní svůj nejvlastnější úkol, jímž je proměňovat člověka na hlubší úrovni.

Stručně řečeno, nahrazujeme symbolický život životem intelektuálním, život vnitřního smyslu životem racionálním a volání k cestě, kterou by muži dovedli skutečně respektovat, nahrazujeme komfortním křesťanským klubem. My můžeme žít bez úspěchu, ale duše nemůže žít beze smyslu.

Důležité poselství lze nalézt v příběhu Jáкова a Ezaua v Genesi 27. Jako Ezau jsou i dnešní muži oklamáni vlastními bratry i otci a oloupeni o své nejzákladnější přirozené právo. Není divu, že dnešní Ezau „pomýšlí na pomstu.

Chce ... zabít“ (Gn 27,42). Nelze vzít muži jeho duši nebo mu jeho duši neukázat, aniž by to mělo hrozné důsledky pro rodinu, komunitu, církev a společnost jako celek. Jako by Ezauův výkřik zněl věčně: „Což máš jen to jedno požehnání, otče? Požehnej mně, také mně, otče!“ (27,38).

Povšimněte si, že v tomto slavném příběhu jsou Jákob i Ezau oba vedeni čistě vlastním zájmem a oba usilují o maximalizaci vlastních „vnějších šancí“. Tak vypadá každý neiniciováný muž ve všech kulturách, včetně biblické hebrejské kultury. Cestu k „vnitřním šancím“ jim otevírá jejich matka Rebeka, to ona vede každý krok jejich cesty, chrání je před sebou navzájem, zastupuje jejich otce, napravuje jejich lstivost a chrání je před jejich vlastními podvody a ambicemi.

Rebeka možná není dokonalá – to opravdu není. Ale má alespoň trochu představitosti, trochu péče, trochu vášně, trochu tvořivosti, trochu odvahy riskovat a trochu vnitřní inteligence, aby překročila prostoduchou hru na vítěze a poražené mezi Jákobem a Ezauem. Napadá mě, jestli Jákob s Ezauem nepředstavují samotný archetyp dualismu vítězství, nebo prohra, všechno, nebo nic, dualistického myšlení, ve kterém se požehnání nedostává nikomu, kdo není sám Jákob.

Není tohle právě jméno víry pro dnešní muže? Musíme mužům pomáhat, aby mohli vykročit za hranice sebezničující hry na bud' – anebo a objevili otevřený a milostiplný prostor neomezeného, živého a Bohem daného světa, který leží v prostoru mezi – kde beztak všichni žijeme.

Tato kniha je plodem měsíců naslouchání, čtení, probírání, redigování a přepisování ze strany dvou mých skvělých přátel, Joes Durepose a Toma McGratha. To oni posbírali mé porůznu rozesté myšlenky, o které jsem se za víc

než dvacet let podělil s různými mužskými skupinami, a uspořádali je do tří set šedesáti šesti meditací. Tak moc jim oběma záleží na ostatních mužích i na onom meziprostoru, „kde beztak všichni žijeme“!

Děkuji jim za jejich trpělivost i velkorysost a tyto meditace vám spolu s nimi nabízím k vlastnímu promýšlení – a k uzdravení, vzhledům do vnitřního světa a také na povzbuzenou, jakkoliv mohou některé z nich na chvíli působit jako odrazení!

Úmyslně jsme tyto meditace nespojili s konkrétními dny, měsíci, svátky ani ročními obdobími. To proto, abyste je mohli číst tehdy, *když jste připraveni*. Nejste-li připraveni, moc vám k ničemu nebudou. Nenuťte se násilně postupovat dál, ale pouštějte se do další meditace až ve chvíli, kdy jste měli dost času, abyste tu předchozí vstřebali, odmítli, nebo aby prostě vyprchala. Za sebe si nejsem jistý, že se každá meditace bude týkat zrovna vás, a vy zase nemusíte souhlasit s mými výklady – ani s nimi bojovat. Nechte mě, ať se mýlím. „Mýlení“ jsem přetvořil v umění, a to mě přivedlo k Bohu. Vás tam dovede také.

Pamatujte, všichni jsme synové Ezauovi, kteří neustále čekají na své „rodové právo“ a stále věří, že dostanou požehnání.

Richard Rohr
Letnice 2010